

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
Кафедра маркетингу, PR-технологій та логістики

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання розрахункової роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «075 Маркетинг»
освітньої програми «Бізнес-маркетинг та інтернет-комунікації»

Обговорено і рекомендовано на
засіданні кафедри маркетингу, PR-
технологій та логістики

Протокол № 1

від 3 січня 2023 року

Чернігів 2023 рік

Управління ризиками. Методичні вказівки до виконання розрахункової роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «075 Маркетинг» освітньої програми «Бізнес-маркетинг та інтернет-комунікації» / Укл.: Вербицька А.В., Бабаченко Л.В., Чийпеш Н.М. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2023. – 20 с.

Укладачі: ВЕРБИЦЬКА АННА ВІКТОРІВНА, кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики
БАБАЧЕНКО ЛАРИСА ВАЛЕНТИНІВНА, кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики
ЧИЙПЕШ НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА, асистент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики

Відповідальний за випуск: ВЕРБИЦЬКА АННА ВІКТОРІВНА, кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики

Рецензент: ДУБИНА МАКСИМ ВІКТОРОВИЧ, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Навчально-наукового інституту економіки,
НУ «Чернігівська політехніка»

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Структура розрахункової роботи.....	5
2. Завдання до виконання розрахункової роботи	6
3. Критерії оцінювання	11
4. Дотримання академічної доброчесності.....	13
5. Вимоги до оформлення розрахункової роботи	13
Список рекомендованої літератури.....	17
Додатки	19

ВСТУП

Ризик властивий будь-якій сфері людської діяльності. Це пов'язано з багатьма умовами і факторами, які впливають на позитивний результат прийнятих рішень. Ризик недоотримання прогнозних показників посилюється у товарно-грошових відносинах, конкурентній боротьбі суб'єктів господарського процесу. Будь-який суб'єкт ринкових відносин демонструє готовність йти на ризик в умовах невизначеності, оскільки поряд з ризиком збитків існує можливість додаткового доходу. Тому формування ринкових відносин на основі економічних законів викликало необхідність вивчення теорії ризику.

Навчальна дисципліна «Управління ризиками» повністю відповідає вимогам щодо підготовки достатньо компетентних спеціалістів у галузі маркетингу. Метою даної дисципліни є набуття студентами поглиблених знань щодо раціонального прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності, формування теоретико-методологічної бази, необхідної для вільного володіння сучасними методами ідентифікації, оцінки та управління ризиками, а також як оволодіння основними підходами до вибору, обґрунтування та реалізації найбільш ефективних фінансових рішень в умовах нестабільності.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (розрахункова робота) передбачена навчальним планом, змістом якої є завершена теоретична та практична робота в межах навчальної програми дисципліни „Управління ризиками”, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих в процесі лекційних і семінарських занять.

Метою розрахункової роботи є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студентів з навчальної дисципліни та розвиток навичок самостійної роботи.

1 СТРУКТУРА РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ

Розрахункова робота виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, отриманих здобувачами вищої освіти за час навчання та набуття практичних навичок їх застосування при вирішенні завдань з управління ризиків.

У процесі виконання розрахункової роботи, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками, здобувач вищої освіти повинен продемонструвати здатність до науково-дослідної роботи, навчитися вирішувати актуальні завдання.

Розрахункову роботу здобувач вищої освіти виконує індивідуально за варіантами. Варіант роботи вибирається згідно порядкового номера здобувача у списку академічної групи.

Розрахункова робота має містити:

- титульний аркуш;
- зміст;
- основна частина;
- список використаних джерел;
- додатки.

Титульна сторінка оформлюється за шаблоном (додаток А).

Зміст повинен включати назви завдань, із зазначенням номерів сторінок, на яких вони розміщені.

У вступі зазначається актуальність теми дослідження, об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження.

Основна частина складається з теоретичного та практичного завдань. Кожне теоретичне питання має бути розкрито на 5-7 сторінок. При написанні кожного теоретичного питання потрібно опрацювати не менше 6-10 джерел. В теоретичних питаннях обов'язково потрібно проставляти посилання на джерела. Після практичного завдання має бути висновок за результатами дослідження.

Список використаних джерел має бути в межах 10-15 джерел. Літературні джерела використовувати починаючи з 2010 року.

У додаток можуть бути винесені таблиці, малюнки, схеми тощо. За наявності декількох додатків, оформляють окрему сторінку «ДОДАТОК». Додатки позначають великими літерами алфавіту.

Обсяг розрахункової роботи – 20-25 сторінок.

2 ЗАВДАННЯ ДО ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ

Варіант № 1.

1. Ризики: сутність та їхня класифікація.
2. Сутність і види кредитних ризиків
3. Практичне завдання.

Варіант № 2.

1. Сутність і види ринкових ризиків. Неприйняття ризику.
2. Маркетингові ризики.
3. Практичне завдання.

Варіант № 3.

1. Сутність і види операційних ризиків.
2. Диверсифікація як метод управління ризиком
3. Практичне завдання.

Варіант №4.

1. Сутність і види бізнес-ризиків
2. Ризик в інноваційній діяльності.
3. Практичне завдання.

Варіант № 5.

1. Управління фінансовим ризиком
2. Системний підхід в управлінні ризиком
3. Практичне завдання.

Варіант № 6.

1. Загальна схема управління ризиками організації
2. Внутрішні ризики комерційного банку. Принципи їх аналізу, вимірювання й моделювання.
3. Практичне завдання.

Варіант № 7.

1. Експертні методи оцінки рівня ризику.
2. Управління інформаційними ризиками.
3. Практичне завдання.

Варіант № 8.

1. Аналогові методи оцінки рівня ризику.
2. Ризик у зовнішньоекономічній діяльності підприємства
3. Практичне завдання.

Варіант № 9.

1. Організація управління ризиком на підприємстві.
2. Ризик в інноваційній діяльності.
3. Практичне завдання.

Варіант № 10.

1. Карта ризиків організації.
2. Класифікація підходів до управління ризиком
3. Практичне завдання.

Варіант № 11.

1. Методи управління ризиками. Сутність і умови застосування.
2. Ризик у зовнішньоекономічній діяльності підприємства.
3. Практичне завдання.

Варіант № 12.

1. Управління ризиками під час проведення маркетингових досліджень.
2. Управління фінансовими ризиками
3. Практичне завдання.

Варіант № 13.

1. Проектні ризики та їхня класифікація.
2. Методи аналізу ризиків інвестиційних проектів
3. Практичне завдання.

Варіант № 14.

1. Міжнародні стандарти ризик-менеджменту.
2. Сутність та види страхування.
3. Практичне завдання.

Варіант № 15.

1. Процес управління ризиками.
2. Основні види ризиків у зовнішньоекономічній діяльності.
3. Практичне завдання.

Варіант № 16.

1. Методи асоціацій та аналогій.
2. Сутність та види ризиків у соціально-трудовах відносинах.
3. Практичне завдання.

Варіант № 17.

1. Метод контрольних запитань.
2. Методи оцінки та урахування ризиків інвестиційних проектів.
3. Практичне завдання.

Варіант № 18

1. Метод критичних значень.
2. Методи та моделі оптимізації портфеля цінних паперів.
3. Практичне завдання.

Варіант № 19.

1. Основні способи регулювання ризиків.
2. Оцінка ринкової вартості підприємства та ризик.
3. Практичне завдання.

Варіант № 20.

1. Способи зменшення ризиків.
2. Проектні ризики та їх класифікація.
3. Практичне завдання.

Варіант № 21.

1. Інструменти оптимізації ризиків.
2. Міжнародні стандарти ризик-менеджменту.
3. Практичне завдання.

Варіант № 22.

1. Лімітування як метод зниження ризику
2. Імовірнісний метод аналізу ризиків.
3. Практичне завдання.

Варіант № 23.

1. Диверсифікація ризиків.
2. Сутність ризик-менеджменту.
3. Практичне завдання.

Варіант № 24.

1. Сутність та види страхування.
2. Функції ризику та особливості їх реалізації в підприємницькій діяльності.
3. Практичне завдання.

Варіант № 25.

1. Біржові інструменти регулювання ризиків.
2. Виробнича, фінансова та маркетингова диверсифікація.
3. Практичне завдання.

Варіант № 26.

1. Застосування теорії ігор в умовах ризику.
2. Види маркетингових ризиків
3. Практичне завдання.

Варіант № 27.

1. Метод побудови дерева рішень.
2. Управління ризиками під час проведення маркетингових досліджень.
3. Практичне завдання.

Варіант № 28.

1. Сутність інвестиційних ризиків та їх класифікація.
2. Імовірнісний метод аналізу ризиків.
3. Практичне завдання.

Варіант № 29.

1. Регулювання ризиків в довгостроковому інвестуванні.
2. Основні принципи управління ризиком, їх сутність.
3. Практичне завдання.

Варіант № 30.

1. Ризик-менеджмент у маркетингу.
2. Організація управління ризиками
3. Практичне завдання.

Практичне завдання

Скласти карту ризиків відомого Вам суб'єкта господарювання відповідно до такої структури:

1. Вид ризику/ризикової події;
2. Опис ризиків (коротко характеризується сутність кожного виду ризику);
3. Рівень ризику (визначається за допомогою статистичних чи експертних методів);
4. Джерела / причини виникнення ризиків;
5. Можливі позитивні та негативні наслідки ризиків, їх характер та сфера прояву;
6. Методи регулювання ризиків.

3 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Розрахункова робота виконуються за окремим графіком. Здобувач вищої освіти самостійно виконує її за індивідуальним завданням. Обсяг розрахункової роботи визначається навчальним планом з дисципліни.

З даного курсу розрахункова робота проводиться у формі виконання індивідуальних теоретичних та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань студентів при виконанні розрахункової роботи:

Рівень виконання розрахункової роботи	Кількість балів	
<ul style="list-style-type: none"> - завдання розв'язані повністю і правильно, містять пояснення до розрахунків; - здійснено посилання на нормативну базу; - показано вміння самостійно формулювати висновки за результатами проведеного дослідження; - присутній творчий підхід та використано новітні інформаційні технології. 	90...	100
<ul style="list-style-type: none"> - завдання виконані повністю, але при розв'язуванні допущені незначні помилки; - не аргументовано викладено матеріал; - у висновках містяться помилки та недоречності 	75...	89
<ul style="list-style-type: none"> - завдання розв'язані, але містять грубі помилки; - завдання розв'язані не у повному обсязі та допущено значні помилки; - не сформульовані висновки за результатами розрахунків 	60...	74
<ul style="list-style-type: none"> - завдання виконані частково і неякісно; - практичне завдання відсутнє 	0...	59

У зв'язку з тим що, розрахункова робота містить завдання для розрахунку з різних тем, і може бути виконана після вивчення всіх тем курсу, оцінюється вона після закінчення другого модуля і оцінка за виконання розрахункової роботи, додається до поточної модульної оцінки, переведеної за шкалою ECTS.

4 ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Підготовлена здобувачем вищої освіти розрахункова робота повинна відповідати нормам Кодексу академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка». Розрахункова робота повинна бути виконана самостійно. Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей повинні бути обов'язковими. Якщо у контрольній роботі виявлено ознаки академічної недоброчесності, то така робота не буде зарахованою, здобувач вищої освіти повинен буде виконати розрахункову роботу повторно на іншу тему.

5 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ

Розрахункова робота повинна бути написана на українській мові та набрана на комп'ютері без помилок та виправлень. Робота оформлюється згідно з діючими стандартами щодо оформлення текстових і графічних матеріалів.

Робота оформляється на листах А4 з однієї сторони, поля: з лівого боку – 20 мм, з правого боку – 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Завдання повинні бути надруковані, з детальними поясненнями та всіма проміжними розрахунками. В кінці розрахункового завдання пишеться висновок.

Вимоги до комп'ютерного набору розрахункової роботи:

- текстовий редактор – WORD;
- гарнітура шрифту – Times New Roman;
- кегль шрифту (розмір) – 14;
- міжрядковий інтервал – полуторний;
- абзац – 1,25 см;
- розташування тексту роботи – вирівнювання по ширині;
- міжрядковий інтервал між заголовком (назвою розділу чи підрозділу) і текстом повинна дорівнювати 1 інтервалу.

Приклад оформлення титульної сторінки розрахункової роботи наведено у Додатку А.

Вимоги до оформлення таблиць:

- обов'язкове посилання на таблицю у тексті РГР;
- таблицю розміщують одразу після посилання на неї в РГР або на наступній сторінці;
- всі таблиці повинні бути підписані;
- у таблиці дозволяється використовувати шрифт тексту Times New Roman, 12 пт через одинарний міжрядковий інтервал.
- після таблиці обов'язкове посилання на джерело у квадратних дужках.

Вимоги до оформлення рисунків:

- обов'язкове посилання на рисунки та ілюстрації в тексті РГР;
- всі рисунки повинні бути підписані;
- на діаграмах повинні бути обов'язково підписані осі;
- рисунки повинні бути написані шрифтом Times New Roman.

Вимоги до оформлення формул:

- всі формули повинні бути пронумеровані;
- обов'язково повинні бути пояснення після формул всіх коефіцієнтів і показників, які використовуються в ній.

Вимоги до оформлення переліків:

- переліки, за потреби, можуть бути наведені всередині пунктів або підпунктів;
- перед переліком ставлять двокрапку;
- перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру української абетки з дужкою або, не нумеруючи
- дефіс (перший рівень деталізації);
- для подальшої деталізації переліку слід використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації);
- переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу, другого рівня

– з відступом відносно місця розташування переліків першого рівня.

Вимоги до оформлення посилань:

– посилання в тексті на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «...у роботах [1–7] ...»;

– допускається наводити посилання на джерела у виносках, при цьому оформлення посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань із зазначенням номера;

– у випадку прямого цитування інформації з іншого джерела необхідно у квадратних дужках зазначати також сторінку джерела, з якої взятий текст, наприклад, [7, с. 23];

– якщо необхідно виконати посилання на декілька джерел одночасно, то необхідно їх записувати наступним чином: [7, с. 23; 15, с. 3].

Список використаних джерел складається у алфавітному порядку та має бути оформлений за Національним стандартом України «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015». Зразки оформлення посилань на книги, на статтю, на електронне інформаційне джерело, на нормативні документи наведено нижче:

Книги:

Один – три автори

Дикань В.Л., Посохов І.М. Дослідження міжнародних стандартів управління ризиками. 2014. № 1. 499с.

Чотири автори

Управління ризиками: навчальний наочний посібник / М. О. Кравченко, К. О. Бояринова, К. О. І. Ю. Кондрат, Копішинська. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 432 с.

П'ять і більше авторів

Управління ризиками: підручник / за ред. В. Г. Попової. Тернопіль, 2020. 624 с.

Законодавчі та нормативні акти:

Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова НБУ від 11.06.2018 року № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>. (дата звернення: 19.09.2022).

Джерела, що були опубліковані у періодичних виданнях, необхідно оформлювати таким чином:

Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. *Ефективна економіка*. 2013. № 10. С. 22–26.

Матеріали конференцій потрібно оформлювати таким чином:

Чийпеш Н. Теоретичні аспекти впровадження інновацій в діяльність кредитних установ. *Реалізація економічного потенціалу України: теоретичні та практичні аспекти*: [монографія До 60-річного ювілею Чернігівського національного технологічного університету] / за заг. ред. М.М.Забаштанського. Чернігів: ЧНТУ, 2020. С. 78-91

Електронні джерела необхідно оформляти таким чином:

Донець О.М. Використання міжнародних стандартів в управлінні ризиками. URL: http://www.knuba.edu.ua/doc/zbirnyk1/urss6_pdf/36-42.pdf (дата звернення: 19.09.2022).

Автореферати та дисертації необхідно оформляти таким чином:

Галамай Р. Я. Трансформація податкової системи України в умовах реформування місцевого самоврядування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.08 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2021. 21 с.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Божкова В.В. Реклама та стимулювання збуту. Київ, 2017. 200 с.
2. Діброва Т.Г. Маркетингова політика комунікацій: стратегії, вітчизняна практика. Навчальний посібник. К: Вид-во Стилос, 2011. 294 с.
3. Дубовик Т.В. Інтернет-маркетингові комунікації: монографія / Т.В. Дубовик. К.: КНТЕУ, 2014. 331 с.
4. Дикань В.Л., Посохов І.М. Дослідження міжнародних стандартів управління ризиками. *Бізнес-інформ*. 2014. № 1. С. 314-3199.
5. Донець О.М. Використання міжнародних стандартів в управлінні ризиками. URL: http://www.knuba.edu.ua/doc/zbirnyk1/urss6_pdf/36-42.pdf
6. Загурський О.М. Управління ризиками: навч. посіб. / О. М. Загурський. К.: Університет «Україна», 2016. 242 с.
7. Кравченко В.А. Стан управління підприємницькими ризиками: українська специфіка. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/EPSAE/article/view/39347>.
8. Круш П.В. Стандарт з управління ризиками підприємства: стан та перспективи впровадження. URL: <http://economy.kpi.ua/ru/node/279>
9. Кулик Г.Ю. Стандартизація ризик-менеджменту: державно-управлінський аспект. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 2 (37) С. 103-111.
10. Стрельбіцька Н. Уніфікований міжнародний стандарт ризик-менеджменту як відповідь на виклики глобалізації. Соціально-економічні проблеми і держава. 2011. Вип. 2 (5). URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11snyvnh.pdf>.
11. Федулова І. В. Економічні ризики та методи їх вимірювання: навч. посіб. / Федулова І. В., Скопенко Н. С. К.: Компринт, 2016. 292 с.
12. ISO 31000:2009, Risk management – Principles and guidelines, provides principles, framework and a process for managing risk. URL: <http://www.iso.org/iso/iso31000>.
13. ISO / IEC 31010:2009 Risk management – Risk assessment techniques. URL: http://www.iso.org/iso/ru/catalogue_detail?csnumber=51073.
14. ISO / TR 31004:2013 Risk management -- Guidance for the implementation of ISO 31000. URL: http://www.iso.org/iso/ru/catalogue_detail?csnumber=56610.
15. ISO Guide 73 «Risk Management – Vocabulary – Guidelines for use in Publications Risk Management Standard. URL: <http://www.airmic.com/publications.asp2>.
16. Лабурцева О.І. Ефективність маркетингової діяльності в умовах ризику. *Товари і ринки*. 2017. № 2 (24). Т.2. С. 28-39.
17. Лабурцева О.І. Управління маркетинговими ризиками торговельних підприємств. *Економіка України*. 2016. № 4. С. 79- 91.
18. Сайт №1 про ризики в українському Інтернеті. URL: <http://risk.org.ua>
19. Стандарт ризик-менеджменту Федерації європейських асоціацій з ризик-

менеджменту (RiskManagement Standard, FERMA – p.6) URL:
<http://www.ferma.eu/Defaul.aspx?tabid=195>.

Титульна сторінка контрольної роботи

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

Навчально-науковий інститут економіки

Кафедра маркетингу, PR-технологій та логістики

РОЗРАХУНКОВА РОБОТА

з дисципліни «Управління ризиками»

здобувача вищої освіти групи _____

П.І.П. _____

варіант _____

**Перевірив викладач кафедри
маркетингу, PR-технологій та
логістики**

_____
_____

(П.І.П., посада, вч. ступінь)

Чернігів 2023 р.

Я, _____,

підтверджую, що дана робота є моєю власною письмовою роботою, оформленою з дотриманням цінностей та принципів етики і академічної доброчесності відповідно до Кодексу академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка». Я не використовував(ла) жодних джерел, крім процитованих, на які надано посилання в роботі.

_____

дата

_____

підпис